

Raamat “Kui seinad räägiksid. Küsitlemise kunst” (autor Kristjan Kask) on täpselt selline raamat, mille lugemine paneb kaasa mõtlema, selles on nauditavalt palju viiteid teaduslikele uuringutele ja varasematele teemakohastele kirjatükkidele. Autori mõtte edasiandmist soosib tema ladus sõnakasutus. Tegu on väga praktilise ja informatiivse raamatuga, mis aitab lihvida küsitlemise kunsti.

Kuigi raamatu spetsiifika ei pruugi päris igat inimest kõnetada, siis on tegu hea käsiraamatuga neile, kes inimestega vahetult töötavad. Nemad võiksid nautida külluslikult termineid esitavat ja neid sujuvalt ning arusaadavalt selgitavat raamatut, et saada väga hea ülevaate kogu teemast.

Igal inimesel võib kriisjuhtumist olla oma tõde

Kriisinõustamine, millega mina ja minu head spetsialistidest kaaslased tegelevad, on läbinisti kõnelemise ja kuulamise kunst ning oskus küsida kuulub selle juurde. Kriisinõustaja tegevus erineb uurija või ka lapse heaolu spetsialisti omast oluliselt, kuna ülesanne ei ole otsida tõde, vaid aidata inimesel mõtestada temaga toimuvat ja raskusele vaatamata edasielamise võimalust. Samas arvestab ka kriisinõustaja asjaolu, et kriitilises olukorras tajuvad inimesed sama olukorda väga erinevalt ja tinglikult võib igal inimesel olla kriisjuhtumist oma tõde. Suur äratundmisrõõm oli lugeda selle kohta raamatust, viitega pealtnägijatele. Selgitatakse, kuidas üht ja sama visuaalset tajuobjekti võib kogeda absoluutselt erinevalt. Faktipõhiselt on väidet kostitatud reaaleluliste näidetega - see teeb lugemise kaasahaaravaks.

Huvitav on faktiteadmine, et meenutuste puhul annab kõrgema kvaliteedi avatud küsimustele oma sõnadega vastamine. Seejuures võib selliselt saadud info hulk olla väiksem. Kuna on aga teada, et inimestele on võimalik ka valemälestuste (nii tahtmatu kui ka tahtlik) tekitamine, siis on ilmselgelt mõistlikum kasutada kõrgema kvaliteediga saadavaid vastuseid, mitte suurema info hulgaga, kuid väiksema kvaliteedi tõenäosusega vastuseid.

Tervisepakett lapsepõlvest või siis sellest ilmajäämine

Väga huvitav viide oli uuringule, mille kohaselt lapsepõlvemälestused võivad jätta jälje geneetilistele eeldustele, mis mõjutavad hiljem aju arengut ja pikaajalist tervist. See teema puudutab otseselt vaimse tervise valdkonda ja on mulle südamelähedase valdkonna, väikelaste heaolu, otseselt puudutav. Selgitatakse, kui oluline on pakkuda lapsepõlves turvalist ja hoitud tunnet ning kui palju võib mõjutada lapsele oluliste täiskasvanute omavaheline suhe hilisemat elu. Arvan, et sel teemal räägitakse liiga vähe või vähe jõuliselt ja sellekohased sõnumid peaksid olema märksa tugevamad ning kõlvamad, andmaks täiskasvanutele rohkem vastutust, et nad mõistaksid, kui erilise mõjuga on nende otsused laste elus. Mitte vaid konkreetsel ajahetkel, vaid ka aastakümnete möödudes.

Kui eesmärgiks on selgitada tõde, siis tark küsitaja kasutab tõevalemeid

Autor toob välja mitmeid küsitlemise tehnikaid ja juhiseid nende kasutamiseks. Näiteks on selgitatud 7-astmelist mudelit, mida kasutatakse eesmärgiga saada ülekuulatavalt ülestunnistus eeldusel, et ülekuulatav on süüdi. Juttu on ka ülekuulamismudelist, mida kasutati Norra massimõrvari Breiviki ülekuulamisel. Samuti antakse ülevaade ütluste usaldusväarsuse analüüsist 4-astmelise mudeli toel. Tutvustatakse SUE meetodit kui üht tõhusaimat vale tuvastamise meetodit.

Palju on kirjeldusi, kuidas eristada tõde ja vale, kui inimene midagi meenutab. Tavapärane lihtne eristus on meile kõigile kohe kuuldav. Nii on tõeses kõnes rohkem detaile, struktureerimata kõnet ja konteksti ning reaalsel mälestusel on lisaks visuaalsele ka sensoorsed kirjeldused. Valetajad üldiselt ei kasuta enesekohast ja ajamääratlusega seotud, ka enesele viitavaid sõnu ning kasutavad rohkem emotsioonidele ja liikumisele osutavaid sõnu.

Kõrgem küsitlemise kunst on peidus detailides

Raamatu kõik peatükid toetavad küsitlemise arendamist ja toovad esile detailide mõju tulemusele. Näiteks on olulise aspektina välja toodud kultuuriline erinevus, kui inimene asub midagi meenutama, seda mõistmata võib teha valejärelt. Ida-kultuurides on tähelepanu sellel KUIDAS midagi toimus, mitte MIDA tehti. Lääne-kultuurides on vastupidi. Sama oluline on teada, et kvaliteetsema meenutuse saab küsitlemisel võõrkeelest tõlkimise puhul siis, kui tõlk on küsitletava selja taga, et silmside ja sotsiaalne suhe püsiks küsitlejaga, mitte tõlgiga.

Raamat on üsna tehniline ja väga täis viiteid juhtumitele, mudelitele, meetoditele ning see on just täpselt selline sisu, mille lugemine tekitab minus elevust ja annab märku, et autor tõesti teab, millest ta räägib ning on ülevaatlikult ja põhjalikult kursis kogu valdkonna spetsiifikaga. Sain mitmeid huvitavaid soovitusi lugemiseks, palju huvitavat infot sellest, kuidas meie aju töötab millegi meenutamisel ning mõtteid, kuidas neid teadmisi oma igapäevaelus ja -töös kasutada.

Lugeda võiks seda raamatut kõik, keda huvitab, kuidas aju mälestusi salvestab ning mis toimub nende meenutamisel, kuidas eristada valemälestusi tõesest meenutustes ja mil moel on kõige efektiivsem tõesed mälestusi esile kutsuda.

***

Mina olen Maria-Helena ja teen Mahena-poolset (www.mahena.org) kvaliteedikontrolli raamatutele, mida lugeda soovitame. Oleme Mahenas võtnud sihiks esitleda avalikkusele neid raamatuid, mis on ilmunud eesti keeles ja mida me soovitame ka laiemale lugejaskonnale, et paremini mõista inimest ja suhteid ja raskustega toimetuleku võimalusi, <https://mahena.org/mahena/infoaegas/raamatu-tutvustus.html>.

Olen seda tüüpi lugeja, kes naudib iga sõna läbi lugemist, vahel ka mitu korda, sest diagonaalis lugemisel on küll oma eelis kiiruse osas, kuid selle kasuks otsustan ma vaid tekstide puhul, mis on mingil põhjusel vajalikud, kuid mille kasulikkus või huvitatavus on küsitavad.

Viimasel ajal ei kõneta mind ilukirjandus, mingil põhjusel igatsen ma just aime- või tõsisest teaduskirjandust ja jagan rõõmuga oma lugemiskogemust ka teistega. Selge on see, et mis üht kõnetab, see teist ei pruugi kuidagi puudutada, ja ajas võib muutuda minuigi fookus.

***

Arutelud loetud raamatute teemal on kommentaarides alati väga oodatud.

Lugemine on lõputu avastamine!